

DOI:10.33617/2522-9680-2019-1-9
УДК: 615.322:582.943:616.1/4-08

МАТЕРИНКА ЗВИЧАЙНА (*ORIGANUM VULGARE*): ОСОБЛИВОСТІ ТЕРАПЕВТИЧНИХ ЕФЕКТІВ ПРИ ЗАХВОРЮВАННЯХ ВНУТРІШНІХ ОРГАНІВ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ

- ¹ О. І. Волошин, д. мед. н., проф., каф. проп. внутр. хвор.
- ¹ Н. В. Бачук-Понич, к. мед. н., доц., каф. проп. внутр. хвор.
- ¹ Л. О. Волошина, д. мед. н., доц. каф. внутр. хвор.
- ¹ О. І. Доголіч, к. мед. н., ас. каф. проп. внутр. хвор.
- ² Б. В. Бойко, лікар вищої категорії
- ¹ ВДНЗ України «Буковинський державний медичний університет», м. Чернівці
- ² КМУ міська клінічна лікарня № 3, м. Чернівці

Вступ

Кінець ХХ і початок ХХІ століть в медицині знаменувався зростаючою увагою до дослідження патогенетичних особливостей формування коморбідних захворювань та на цій основі розробка нових терапевтичних підходів до їх лікування. Вже на цьому початковому етапі вивчення взаємозалежних захворювань, їх глобальної значущості, дослідження коморбідності та методів її запобігання визнано однією із ключових проблем сучасної медицини [11]. Із численних наукових спроб розробки новітніх технологій лікування на засадах доказової медицини за допомогою сучасних синтетичних лікарських засобів випливає, що усунути зростаюче патогенетичне розмаїття коморбідних процесів на всіх рівнях дуже важко. Реальною альтернативою у цій ситуації виглядає додаткове застосування рослинних чи інших чинників природного походження з їх різноманітним складом, різноплановими механізмами дії [3, 4, 5]. Як наслідок, цей період у світовій фармації характеризується все вищим рівнем виробництва ліків чи інших засобів рослинного або біологічного походження [4, 9]. Проте, визнанням вагомості і вірності цього медико-фармацевтичного напрямку є документ особливого значення «Стратегія Всесвітньої організації охорони здоров'я в галузі народної медицини на 2014-2023 рр.» [10].

Саме цими особливостями сучасної епохи зумовлена тенденція до поглибленого вивчення тонких механізмів позитивної дії численних лікарських рослин, їх ключових чинників при експериментальній патології і соціально значущих захворюваннях внутрішніх органів. Перевага надається вивченню найбільш перспективних лікарських рослин, особливо з властивими різноплановими лікувально-профілактичними якостями. Однією із таких рослин може вважатися материнка звичайна.

Метою роботи є висвітлення новітніх досягнень у вивченні лікувально-профілактичних властивостей материнки звичайної та перспектив подальшого її дослідження і застосування.

Матеріали та методи дослідження

Матеріалом дослідження були доступні в медичній пресі вітчизняні та зарубіжні досягнення про цю рослину та їх науковий аналіз, а також власні дослідження терапевтичної ефективності рослинних засобів, до складу яких входила материнка звичайна.

Результати дослідження та їх обговорення

Материнка звичайна (*Origanum vulgare* L., орегано, лебідка, ладанка, душинка, душица – рос.) – багаторічна трав'яниста рослина родини **губоцвіті (*Lamiaceae* L.)**, що росте в лісах, серед чагарників, на галявинах, на степових і кам'янистих схилах майже всіх областей України та відноситься до першої фіторесурсної групи (маловразливі види лікарських рослин) [6]. У народній українській традиції материнка звичайна (МЗ) – символ материнської любові та здоров'я дітей. Вважають, що латинська назва *Origanum* в перекладі означає «прикраса гір». Але ця рослина чи подібні до неї види досить поширені в країнах Європи, Азії, Сибіру, Китаю, Північної і Центральної Америки. Історичні згадки про її лікувальні властивості і застосуванні при різних захворюваннях сягають часів сивої давнини [14].

Із лікувальною метою використовують усю рослину, але найчастіше – квітучі пагони МЗ, які містять до 1,5 % ефірної олії, флавоноїди, дубильні речовини (катехіни – до 20 %), амінокислоти (аспарагінова, треонін, серін, пролін, гліцин), макро- і мікроелементи, аскорбінову кислоту (до 0,57 %), гіркоти, карвакрол, геранілацетат, тимол, пігменти [6, 7, 14]. Але головними складовими частинами ефірної олії є тимол і карвакрол (до 44 %), бі- і трициклічні сесквітерпени (до 12 %), вільні спирти (до 15 %), геранілацетат (до 5 %) [19, 28, 29].

У плодах міститься до 30 % жирної олії. Фенольні кислоти, зокрема, гідроксикорична та її деривати, є прекурсорами важливих для організму молекул як стильбени, халкони, флавоноїди, лігнани та антоціани [28, 29]. Інші чотири фенолокислоти (гентизинова, хлорогенова, р-кумаринова, лютеолінова) та шість флавоноїдів (гіперозид, ізокверцетин, кверцетрин,

кверцетин, рутин і лютеолін) головним чином зумовлюють вагомі антимікробні, протизапальні, антиоксидантні і гепатопротекторні властивості МЗ [17, 26, 31, 33]. У хімічному складі рослини сума незамінних амінокислот становить майже 30 % (у перерахунку на білок), а вміст білка – 30 % [7, 12, 14].

Зазначені чинники зумовлюють відповідні фармакологічні властивості: флавоноїди – антиоксидантні, мембраностабілізуючі, протизапальні; дубильні речовини – в'язучі, протизапальні, протинабрякові, знеболювальні, гемостатичні; тимол, сесквітерпени, вільні спирти, фітонциди – антимікробну, антивірусну, протизапальну дію [15, 16, 23].

Сумарно екстракти МЗ у народній медицині при внутрішньому вживанні використовують як бактерицидний, в'язучий, вітрогінний засіб при запальних процесах шлунково-кишкового тракту, при зниженій секреції шлункового соку, атонії і здутті кишечника, для збудження апетиту [2, 5, 6]. Виявлено також помірну жовчогінну та сечогінну дію МЗ [8, 24], значну ефективність при застудних захворюваннях, захворюваннях ЛОР-органів (ангіна, гайморит, фарингіт, ларингіт, трахеобронхіт) та доведено відхаркувальну, бронхолітичну, протизапальну активність цієї лікарської рослини [4, 5, 12]. Настій із МЗ застосовують в акушерсько-гінекологічній практиці при дисменореї, в тому числі як гемостатичний засіб, тому в народі її ще

Таблиця

Комплексні рослинні лікарські засоби фармацевтичного ринку України, до складу яких входять чинники материнки звичайної

Назва рослинного засобу	Складники	Фармакологічні властивості	Показання до застосування
Ангінал-спрей (Галенік Лабораторі ОРБ, Чеська Республіка)	Квітки календули лікарської, трава материнки звичайної, квітки ромашки лікарської, листя подорожника ланцетного, олія евкаліптова, олія м'яти перцевої	Антисептична, протизапальна, антибактеріальна, відхаркувальна, болезаспокійлива	Ангіна, фарингіт, ларингіт, бронхіт, стоматит, гінгівіт
Бронхосан ("Zentiva" a.s., Словацька Республіка)	Хлорид бромгексину, олія материнки, ментол, олія фенхеля, олія анісова, олія м'яти перцевої, олія евкаліптова	Секретолітична та секретомоторна активність; протизапальна та антисептична дії; підсилює активність мукоциліарного епітелію	Терапія запальних захворювань дихальних шляхів з порушенням утворення секрету (патологічна в'язкість мокротиння в дихальних шляхах)
Дікрасин (ЕТ "Dicrasin" - Dimitr Krystev", Болгарія)	Трава материнки звичайної, трава звіробою, листя і квітки глоду	Протизапальна, протиалергічна, венотонізуюча дії; подразнювальна, знеболювальна, протизапальна та бактерицидна дії	Остеоартроз, остеоартроз із ураженням хребта, больові невропатичні синдроми; порушення функції суглобів
Ладостим (Біолік, Україна)	Коріння ехінацеї пурпурної, листя материнки звичайної, листя звіробою звичайного, листя м'яти перцевої, трава деревію звичайного, кореневища айру звичайного, плодовий сік горобини чорноплодої	Імуностимулююча, знеболювальна, протизапальна, бактерицидна дії; нормалізує венозний, периферичний кровообіг	Простудні захворювання; ЛОР-ураження, (інфекційні, запальні); астено-неврогічний синдром, безсоння
Мономах-бальзам ("Агрофірма "Ян", Україна)	Сік горобини звичайної, сік горобини чорноплодої, сік яблучний, трава материнки, екстракт з суміші коренів та кореневищ солодки; кореневища айру, трава звіробою, листя м'яти перцевої, трава деревію, бруньки сосни	Нормалізує функціональні порушення шлунково-кишкового тракту і гепатобіліарної системи у хворих на виразкову хворобу шлунка у фазі нестійкої ремісії	Хронічні гастрити, виразкова хвороба шлунка у фазі ремісії; невиразкова диспепсія, хронічний гастродуоденіт із нормальною та зниженою кислотністю; променеві ураження, інтоксикації, зменшення вираженості цитолітичного, запального синдрому, сприяє виведенню радіонуклідів, нормалізує час зсідання крові
Уровіт (ТОВ "Контракт", Україна)	Материнка звичайна, чаполоч пахуча (зубрівка), трава споришу, насіння вівса посівного, корінь цикорію	Стимулює діурез, має протизапальні, анти мікробні, антидіуретичні, кардіопротекторні, жовчогінні, загально-зміцнювальні властивості	Запальні захворювання сечостатевої системи, нирковокам'яна хвороба, сечокислий діатез
Уролесан ("Галичфарм", Україна)	Олія ялиці, олія м'яти перцевої, рицинова олія, екстракт трави материнки, екстракт насіння моркви дикої, екстракт шишок хмелю	Діуретична, антибактеріальна, жовчогінна дія; утворює захисний колоїд у сечі та нормалізує тонус гладенької мускулатури верхніх сечовивідних шляхів та жовчного міхура; сприяє виведенню дрібних конкрементів та піску із сечового міхура і нирок	Гострі та хронічні інфекції сечовивідних шляхів та нирок (цистити та пієлонефрити); сечокам'яна хвороба та сечокислий діатез (профілактика утворення конкрементів після їх видалення); хронічні холецистити (у тому числі калькульозні), дискінезії жовчних шляхів, жовчокам'яна хвороба

називають «жіночою травою» [4, 8, 9]. Галенові препарати із МЗ застосовують також як заспокійливий засіб при безсонні, нервовому перенапруженні, судомках; зовнішньо – при гноячкових ураженнях шкіри, діатезі, нейродерміті, екземі [2, 6, 9, 14].

Однак, найчастіше МЗ використовується у складі різних зборів трав, що наведено в ряді популярних видань в Україні [4, 5, 6], зокрема з листям підбілу звичайного, корінням алтеї лікарської або листям меліси та суніць лісових.

У гендерному аспекті материнка найбільш корисна пацієнтам жіночої статі, чоловікам її можна вживати нетривало – до 7-10 днів, оскільки чинникам материнки властива істотна естрогеноподібна дія, що може сприяти ослабленню потенції [8, 14].

Але в останні роки особлива увага науковців прикута до дослідження нових властивостей МЗ, зумовлених флавоноїдами та фенольними кислотами в контексті виявленої у них антипроліферативної активності відносно ракових клітин при ураженні молочних залоз, печінки, товстої кишки [25, 27], клінічні і експериментальні аспекти яких глибоко представлено в оглядовій статті [23] та інших авторів [13, 18, 20, 21, 25]. Вважається, що тривале використання МЗ у повсякденному дієтичному харчуванні принесе потенціальну користь у зниженні ризиків виникнення хронічних запальних процесів, захворювань респіраторної, травної систем, уражень опорно-рухового апарату, цукрового діабету та інших захворювань [2, 14, 15].

У зв'язку із зростанням антибіотикорезистентності та необхідності пошуку шляхів вирішення цієї проблеми внутрішньої медицини на сучасному рівні досліджені та встановлені антибактеріальні [16, 17, 26], антивірусні [32], протигрибкові [28], протипаразитарні [14, 19] властивості екстрактів МЗ. Підтверджені високі антиоксидантні, гепатопротекторні її якості [30]. Наведено нові дані про нейропротекторні властивості цієї рослини [22], ефективність її при цукровому діабеті [32], антиуролітичну здатність [24].

Отже, досвід минулого та новітні досягнення з вивчення цілющих властивостей цієї рослини свідчать про необхідність ширшого її використання з лікувально-профілактичною метою в контексті реалій нинішньої епохи – зростання захворюваності систем травлення, респіраторних захворювань, опорно-рухової, сечовидільної, ендокринної систем, злоякісні пухлини різної локалізації та, особливо, їх різноваріантна коморбідна залежність. Із урахуванням сучасних тенденцій у світовій фармації – створення полікомпонентних фіксованих комбінацій лікарських речовин – чинники МЗ в цьому аспекті виглядають до вищезазначених реалій досить перспективно, при тому, в нових варіантах у відповідності до спрямованості ураженої чи коморбідно уражених системи.

А які ж нині є засоби з МЗ на фармацевтичному ринку України? Стислі характеристики найважливіших з них

наведені в таблиці. Як видно з наведених у таблиці даних, таких засобів з МЗ на фармацевтичному ринку України мало. Вони фахово різноспрямовані щодо уражених систем. Найбільш популярним та доволі всебічно вивченим є уролесан, за що вченим Івано-Франківського державного медичного тоді інституту, в 1992 році присуджена Державна премія України. Автори цього повідомлення мають власний багаторічний досвід використання різних засобів із МЗ, особливо уролесану, порівняльні аспекти терапевтичної ефективності їх при коморбідних захворюваннях гастродуоденальної, гепатобіліарної і сечовидільної систем підсумований у методичних рекомендаціях [1].

З огляду на основні тенденції погіршення популяційного стану здоров'я на планеті, коморбідність патологічних процесів потребує різних напрямків пошуків виходу із цієї ситуації, враховуючи також надважливу настанову «Стратегія Всесвітньої організації охорони здоров'я в галузі народної медицини на 2014-2023 рр.» [10], а також зростаючу різнопланову увагу науковців медико-біологічного та фармацевтичного спрямування на нинішньому етапі до материнки звичайної. Це особливо важливо в контексті канцеро- та нейропревенції, в діабетології, в Україні слід інтенсивніше проводити сучасні наукові дослідження цієї рослини, розробляти нові лікувально-профілактичні засоби з неї та ширше впроваджувати їх у клінічну практику.

Висновки

1. Сучасні тенденції у світі й Україні характеризуються прогресуючим популяційним погіршенням здоров'я націй, полі- і коморбідністю, зростанням ендокринних і онкологічних захворювань. ВООЗ вбачає стратегічно важливим у вирішенні цієї ситуації додаткове застосування в комплексному лікуванні таких хворих засобів народної медицини, зокрема фітопрепаратів.

2. У світовій експериментальній і клінічній медицині відмічається зростаюча увага до поглибленого вивчення цілющих властивостей материнки звичайної в контексті одного із засобів можливого застосування та оптимізації комплексного лікування хворих з вищезазначеною мікст-патологією, в тому числі канцеро-, нейропревенції, в діабетології.

3. В Україні доцільно розширити спектр наукових досліджень материнки звичайної з метою створення нових вітчизняних полікомпонентних лікарських засобів багатопланової дії у відповідності до нових реалій захворюваності популяції.

4. Належне сучасне інформування широкого лікарського загалу, особливо лікарів первинної ланки медичної допомоги, про лікувально-профілактичні властивості материнки звичайної та використання засобів із неї в клінічній практиці може стати одним із важливих чинників підвищення ефективності лікування хворих із мікст-патологією внутрішніх органів.

1. Бойчук Т. М. Особливості фітотерапії хворих на хронічний пієлонефрит з коморбідною патологією гастроуденальної і гепатобіліарної систем: методичні рекомендації / Т. М. Бойчук, О. І. Волошин, Т. П. Гарник [та ін.]. – Київ, 2015. – 24 с.
2. Волошин О. І. Материнка звичайна в народній медицині і клінічній практиці / О. І. Волошин, Н. В. Бачук-Понич, А. В. Кардаш // *Фітотер. Час.* – 2015, № 1. – С. 10-12.
3. Волошин О. І. Основи фітотерапії і гомеопатії: наукове видання. Вид. 2-е, перероб. та допов. / О. І. Волошин, В. Л. Васюк, Л. О. Волошина [та ін.]. – Чернівці: Місто, 2017. – 607 с.
4. Ганич Т. М. Клінічна фітотерапія: навч. посіб. Вид. 2-е, допов. і випр. / Т. М. Ганич, М. І. Фатула, О. М. Ганич. – Ужгород: Говерла, 2008. – 304 с.
5. Лікарські рослини Карпат і прилеглих територій: наукове видання / за ред. О. І. Волошина. – Чернівці: Вишнїця: Черемош, 2012. – 335 с.
6. Лікарські рослини. Енциклопедичний довідник / за ред. А. М. Гродзінського. – Київ, 1992. – 544 с.
7. Мазулін Г. В. Новий підхід до використання відомостей про вміст амінокислот у рослинах родів чебрець, материнка та майоран в наукових дослідженнях та навчальному процесі / Г. В. Мазулін, О. В. Мазулін, Н. О. Колошина // *Фармац. журн.* – 2002. – № 1. – С. 65-67.
8. Мамчур Ф. І. Фітотерапія в урології. 3-є вид., перероб. і допов. – Київ: Здоров'я, 1991. – 144 с.
9. Соколов С. Я. Фітотерапія і фітофармакологія. Руководство для лікарів. – Москва: МІА, 2000. – 976 с.
10. Стратегія Всесвітньої організації охорони здоров'я в галузі народної медицини на 2014-2023 рр. – Женева, 2013. – 76 с.
11. Фадєєнко Г. Д. Коморбідність і високий кардіоваскулярний ризик – ключові питання сучасної медицини / Г. Д. Фадєєнко, О. Є. Гріднев, В. А. Чернишов [та ін.] // *Укр. терапевт. журн.* – 2013. – № 1. – С. 102-107.
12. Чернецька С. Б. Перспективи створення нових лікарських засобів на основі материнки звичайної (огляд літератури) / С. Б. Чернецька, Н. М. Белей // *Фітотер. Час.* – 2018. – № 1. – С. 25-28.
13. Al-Kalaldehy J. Z. Volatile oil composition and antiproliferative activity of *Laurus nobilis*, *Origanum syriacum*, *Origanum vulgare* and *Sylvia triloba* against human breast adenocarcinoma cells / J. Z. Al-Kalaldehy, R. Abu-Dahab, F. U. Affi // *Nutr. Res.* 2010. – Vol. 30. – P. 271-278.
14. Bäumler S. Heilpflanzenpraxis Heute: Porträts, Rezepturen, Anwendung. – 1. Aufl. München: Urban&Fischerin Elsevier, 2007. – 989 s.
15. Béjaoui A., Boulila A., Sanaa A., et al. Antioxidant Activity and α -amylase inhibitory effect of polyphenolic extract from *Origanum Glandulosum* desf. *Journal of food biochemistry*. 2017. Vol. 41, Issue 1. P.e12271. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/jfbc.12271> (date of treatment: 28.11. 2018) doi: <https://doi.org/10.1111/jfbc.12271>
16. Benedec D. *Origanum vulgare* mediated green synthesis of biocompatible gold nanoparticles simultaneously possessing plasmonic, antioxidant and antimicrobial properties / D. Benedec, I. Oniga, F. Cuibus [et al.] // *Internat. J. of nanomed.* – 2018. – Vol. 13. – P. 1041-1058. doi: 10.2147/IJN.S149819.
17. Brjanin N. Antimicrobial activity of oregano (*Origanum vulgare*) and basil (*Ocimum basilicum*) extracts. / N. Brjanin, M. Bogdanović, M. Kolundžić [et al.] // *Advan. Technol.* – 2015. – Vol. 4, Br. 2. – P. 5-10.
18. Chaouki W. Antiproliferative effect of extract from *Aristolochia baltica* and *Origanum compactum* on human breast cancer cell line mcf-7. / W Chaouki, D. Y. Leger, J. Eljastimi, J. L., M. Hmamouchi // *Pharm. Biol.* 2010. – Vol. 48. – P. 269-274.
19. El-Babili F. *Oregano: chemical analysis and evaluation of its antimalarian, antioxidant and cytotoxic activities* / F. El-Babili, J. Bonajila, J.P. Souchard, C. Bertrand, F. Bellvet, J Fourast. // *J. Food Sci.* – 2011. – Vol. 76. – P. 512-518.
20. Elshafie H. S. Cytotoxic activity of *Origanum vulgare* L. on hepatocellular carcinoma celline HepG2 and evaluation of its biological activity / H. S. Elshafie, M. F. Armentano, M. Carmosino [et al.] // *Molecul.*, 2017. – Vol. 22, Issue 9. – P. E1435. URL: <https://www.mdpi.com/1420-3049/22/9/1435> (date of treatment: 10.12. 2018) doi:10.3390/molecules22091435.
21. García-Pérez E. Micropropagation effect on the anticarcinogenic activity of polyphenolics from Mexican oregano (*Poliomintha glabrescens* Gray) in human colon cancer cells HT-29. *Plant Foods for Human / E. García-Pérez, G. D. Noratto, S. Garsia-Lara [et al.] // Nutrit.*, 2013. – Vol. 68, Issue 2. – P. 155-162. doi:10.1007/s11130-013-0344-2.
22. Gird C. E. Preliminary research concerning the obtaining of herbal extracts with potential neuroprotective activity. Note I. Obtaining and characterization of a selective *Origanum vulgare* L. Dryextract. / C. E. Gird, L. E. Duřu, T. Costea [et al.] // *Farmácia*, 2016. – Vol. 64. – № 5. – P. 680-687.
23. Gutiérrez-Grijalva E. Flavonoids and phenolic acids from oregano: occurrence, biological activity and health benefits. Gutiérrez-Grijalva E., Picos-Salas M., Leyva-López N. [et al.] // *Plants (Basel)*, 2017. – Vol. 7, Issue 1. – P. E2. URL: <https://www.mdpi.com/2223-7747/7/1/2> (date of treatment: 27.11. 2018) doi:10.3390/plants7010002.
24. Khan A. Antiuro lithic activity of *Origanum vulgare* is mediated through multiple pathways. / A. Khan, S. Bashir, S. R. Khan, A. H. Gilani // *BMC Complementary and Alternative Medicine.* – 2011. – Vol. 11. – P. 96. doi:10.1186/1472-6882-11-96.
25. Koldaş S. Phytochemical screening, anticancer and antioxidant activities of *Origanum vulgare* L. ssp. *viride* (Boiss.) Hayek, a plant of traditional usage. / S. Koldaş, I. Demirtas, T. Ozen [et al.] // *J. of the sci. of food and agricult.* – 2015. – Vol. 95, Issue 4. – P. 786-798. doi:10.1002/jsfa.6903.
26. Leyva-López N. Essential Oils of Oregano: Biological Activity beyond Their Antimicrobial Properties. / N. Leyva-López, E. Gutierrez-Grijalva, G. Vagues-Oliva, J. Heredia // *Molecules*, 2017. Vol. 22, Issue 6. – P. E989. URL: <https://www.mdpi.com/1420-3049/22/6/989> (date of treatment: 10.12. 2018) doi:10.3390/molecules22060989
27. Marrelli M. Inhibitory effects of wild dietary plants on lipid peroxidation and on the proliferation of human cancer cells. / M. Marrelli, B. Cristaldi, F. Menichini, F. Conforti // *Food and Chem. Toxicol.* – 2015. – Vol. 86. – P. 16-24. doi:10.1016/j.fct.2015.09.011
28. Oniga I. *Origanum vulgare* ssp. *vulgare*: Chemical Composition and Biological Studies. / I. Oniga, C. Puşcaş, R. Stilaghi-Dumitrescu [et al.] // *Molecules*, 2018. – Vol. 23, Issue 8. – P. E2077. URL: <https://www.mdpi.com/1420-3049/23/8/2077> (date of treatment: 10.12. 2018) doi:10.3390/molecules23082077
29. Pezzani R. Bioactivities of *Origanum vulgare* L. An update. / R. Pezzani, S. Vitalini, M. Iriti // *Phytochem. Rev.*, 2017. – Vol. 16, Issue 6. – P. 1253-1268. doi:10.1007/s11101-017-9535-z.
30. Sikander M. Hepatoprotective effect of *Origanum vulgare* in Wistar rats against carbon tetrachloride-induced hepatotoxicity. / M. Sikander, S. Malik, K. Parveen [et al.] // *Protoplas.*, 2013. – Vol. 250, Issue 2. – P. 483-493. doi:10.1007/s00709-012-0431-5.
31. Vujicic M. Methanolic extract of *Origanum vulgare* ameliorates type I diabetes through antioxidant, anti-inflammatory and anti-apoptotic activity. / M. Vujicic, I. Nikolic, V. G. Kontogianni [et al.] // *Brit. J. of Nutrit.*, 2015. – Vol. 113, Issue 5. – P. 770-782. doi:10.1017/S0007114514004048.
32. Zhang X.L. Phenolic compounds from *Origanum vulgare* and their antioxidant and antiviral activities. / X. L. Zhang, Y. S. Guo, C. H. Wang [et al.] // *Food Chem.*, 2014. – Vol. 152. – P. 300-306. doi:10.1016/j.foodchem.2013.11.153.

Надійшла до редакції 20.12.2018

О. І. Волошин, Н. В. Бачук-Понич, Л. О. Волошина,
О. І. Доголич, Б. В. Бойко

**МАТЕРИНКА ЗВИЧАЙНА (*ORIGANUM VULGARE*):
ОСОБЛИВОСТІ ТЕРАПЕВТИЧНИХ ЕФЕКТІВ ПРИ
ЗАХВОРЮВАННЯХ ВНУТРІШНІХ ОРГАНІВ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ**

Ключові слова: материнка звичайна, лікувальні властивості, застосування, перспективи.

У статті узагальнені дані літератури та результати власних досліджень із застосуванням засобів із материнки звичайної при патології внутрішніх органів. Вбачаються перспективи дослідження цієї рослини в ендокринології, онкології, неврології, при коморбідних захворюваннях внутрішніх органів.

О. І. Волошин, Н. В. Бачук-Понич, Л. О. Волошина,
О. І. Доголич, Б. В. Бойко

**ДУШИЦА ОБЫКНОВЕННАЯ (*ORIGANUM VULGARE*):
ОСОБЕННОСТИ ТЕРАПЕВТИЧЕСКИХ ЭФФЕКТОВ
ПРИ ЗАБОЛЕВАНИЯХ ВНУТРЕННИХ ОРГАНОВ И
ПЕРСПЕКТИВЫ ПРИМЕНЕНИЯ**

Ключевые слова: душица обыкновенная, лечебные свойства, применение, перспективы.

В статье приведены данные литературы и результаты собственных исследований по применению препаратов душицы обыкновенной при патологии внутренних органов. Представляются перспективы исследования этого растения в эндокринологии, неврологии, при коморбидных заболеваниях внутренних органов.

O. I. Voloshyn, N. V. Bachuk-Ponych, L. O. Voloshyna,
O. I. Doholich, B. V. Boyko

**FEATURES OF THERAPEUTIC EFFECTS AND PROSPECTS
OF USING ORIGANUM VULGARE IN DERANGMENTS OF
INTERNAL PARTS OF THE BODY**

Keywords: Origanum vulgare, curative properties, drugs usage, prospects.

The article summarizes the literature data and the results of our own research with the usage of funds from origanum vulgare in the pathology of internal organs. The prospects of the research of this plant in endocrinology, neurology and co-morbid diseases of internal organs are observed.

DOI:10.33617/2522-9680-2019-1-13

УДК 616.839-008.6-085.322+615.322+616.12-008.331.1-06

**КОРЕКЦІЯ ВЕГЕТАТИВНОЇ ДИСФУНКЦІЇ У ХВОРИХ НА АРТЕРІАЛЬНУ
ГІПЕРТЕНЗІЮ З ВИКОРИСТАННЯМ НАСТОЯНКИ КАЛЕНДУЛИ**

- Л. О. Головацька, асист. каф. внутріш. та проф. хвороб
- ПВНЗ «Київський медичний університет»

Актуальність проблеми

Незважаючи на значні успіхи у створенні цінних синтетичних лікувальних препаратів, ліки з рослин продовжують займати важливе місце у сучасній медицині. При раціональному їх поєднанні з іншими видами лікування терапевтичні можливості розширюються. Перевагою лікарських рослин є їх мала токсичність і можливість тривалого застосування без істотних побічних реакцій [10].

Препарати календули лікарської (*Calendula officinalis* L.) здавна і широко використовуються у медицині [8]. Календула використовується як монопрепарат і входить до складу більше як 35 офіційно зареєстрованих лікарських засобів у виді настоянок, мазей, емульсій, сумарних галенових препаратів, пластирів і свіжого соку та застосовується як місцево, так і перорально [13].

Календула лікарська, або нагідки лікарські, належить до родини айстрові (*Asteraceae*), або складноцвіті (*Compositae*). Лікувальні властивості календули обумов-

лені наявністю в сировині комплексу різних за хімічною природою і фармакологічною дією біологічно активних речовин: флавоноїдів, ксантофілів і каротиноїдів, ефірної олії, кумаринів, водорозчинних полісахаридів, сапонинів і цілого ряду супутніх речовин (4 % слизу, сліди саліцилової і аскорбінової кислот та деяких алкалоїдів) [5]. Календула являє собою своєрідну фабрику, в якій відбувається синтез різноманітних корисних для людини речовин. Квітки календули містять каротиноїди (до 3 %); ефірні олії (0,02 %); флавоноїди (до 4 %); гіркі і дубильні речовини; азотвмісні сполуки (1,5 %); органічні кислоти (6-8 %) [3]. Рослина концентрує Zn, Cu, Mo, Se [12]. Слід зазначити, що останніми роками селену приділяється велика увага через антиоксидантні властивості, що запобігають розвитку атеросклерозу і уповільнюють процеси старіння організму [16, 21].

Досвід використання лікарських рослин при лікуванні різних захворювань накопичувався протягом багатьох століть. Календулу широко застосовують з лікувальною метою з часів Діоскорида (I ст. до н. е.), але особливо по-